

VANA TALLINN

26 (30)

TALLINN 2015

Väljaandja: Tallinna Linnaarhiiv
Peatoimetaja: Juhan Kreem
Toimetus: Tiina Kala, Lea Kõiv, Tõnis Liibek
Keeletoimetaja: Ene Hanson
Inglisekeelsed resümeed: Ain Rada

Esikaanel: raidkivi „Vaskmao kummardamine“, 16. sajand.
Tallinna Linnamuuseum (TLM 7787). Foto Jaan Künnap.

Toimetuse kolleegium:
Küllo Arjakas (Tallinn)
Jüri Kivimäe (Toronto)
Enn Küng (Tartu)
Epp Lankots (Tallinn)
Marjaana Niemi (Tampere)

Kujundanud Piret Niinepuu-Kiik
© Linnaarhiiv ja autorid
Trükitud Trükikojas Print Best

ISSN 1406–5908

Sisukord

- 7 Saateks

- 9 ARTIKLID
- 11 Kristi Tasuja, Villu Kadakas. Tallinna Dunkri tänava hävinud kivihoonestusest
- 46 Anu Mänd. Täiendusi hiliskeskaegse Haapsalu ja Kuressaare kirikuloole
- 65 Ants Hein. „Esialguses vormis, ilma olulisema inetamise ja muutmiseta...”. Tallinna Oleviste kiriku taastamine pärast 1820. aasta tulekahju
- 104 Heldur Sander, Toivo Meikar. Kuidas kujunesid Tallinna pargid – Falgi pargi lugu
- 142 Karin Hallas-Murula. Konstantin Päts ja Tallinna väljaehitamine pealinnaks 1934–1940. Kesklinna ruumilise mõju projektid

- 171 DOKUMENT JA KOMMENTAAR
- 173 Risto Paju. Otsides kivist jumalat. Ühest raidkivifragmendist Tallinna Linnamuuseumi kogus
- 189 Rudolf Schaake. Sõjavangina Tallinnas. Katkend mälestustest (saksa-keelsest käsikirjast tõlkinud Toomas Hiio). Saateks (Peeter Kaasik)

- 205 RETSENSIOONID
- 207 Marika Mägi, Rafala. Idateest ja Tallinna algusest, Tallinn: Argo 2015. 189 lk. (Toomas Tamla)

- 216 Lars Bisgaard, Lars Boje Mortensen, Tom Pettit (eds.), *Guilds, Towns, and Cultural Transmission in the North, 1300–1500*, Odense: University Press of Southern Denmark 2013. 301 lk. (Ivar Leimus)
- 224 Edda Frankot, 'Of Laws of Ships and Shipmen'. *Medieval Maritime Law and its Practice in Urban Northern Europe*. Scottish Historical Review Monographs Series. No. 20. Edinburgh University Press 2012. 223 lk. (Tiina Kala)
- 227 Krista Kodres, *Esitledes iseend. Tallinlane ja tema elamu varauusaajal*, Tallinn: TLÜ Kirjastus 2014. 303 lk. (Inna Jürjo)
- 232 Martin Klöcker, *Tallinna kirjanduselu 17. sajandi esimesel poolel (1600–1657)*, Tallinn: Teaduste Akadeemia Kirjastus 2014. 680 lk. (Liina Lukas)
- 238 Игорь Пильщикова (ред.), *Семиотика города: Материалы Третьих Лотмановских дней в Таллинском университете (3–5 июня 2011 г.)*, Таллинн: TLÜ Kirjastus 2014. 437 lk. (Triin Kröönström)
- 245 Leele Välja (koost.), *Tallinna puitarhitektuur. Wooden Architecture of Tallinn*, Tallinn: Eesti Arhitektuurimuuseum, Tallinna Kultuuriväärtuste Amet 2014. 400 lk. (Karin Paulus)
- 249 KROONIKA
- 251 Tauri Tuvikene. „Teise maailma” linnad ida ja lääne vahel
- 259 David Vseviov, Tõnis Liibek. Raimo Pullat 80
- 264 Lea Kõiv. Näitus „Tallinna linna- ja gümnaasiumitrukikoda (1634–1828)”. 380 aastat trükitegevuse algusest Tallinnas
- 269 SUMMARIES

Saateks

„Vana Tallinna” käesoleva köitega alustava uue toimetuse jaoks on ühtviisi tähtsad nii järjepidevus kui ka muutused.

„Vana Tallinn” hakkas ilmuma 1936. aastal Tallinna Ajaloo Seltsi sarjana, mida jõuti enne Teist maailmasõda välja anda neli köidet. Väljaanne koondas enda ümber kodulinna ajaloo tegelevaid akadeemilisi uurijaid ja entusiaste ning jõudis laia kultuurihuvilise lugejaskonnani. Toimetuse moodustasid Tallinna Linnaarhiivi töötajad Paul Johansen, Rudolf Kenkmaa ja Hugo Peets, pärast Johanseni lahkumist liitus Arnold Süvalep. Nõukogude okupatsioon tegi lõpu nii Tallinna Ajaloo Seltsile kui ka tema publikatsioonile. 1963. aastal Tallinna Linnamuuseumi juures tegevust alustanud kodu-uurimise ringi võib pidada Tallinna Ajaloo Seltsi traditsioonide jätkajaks, jõudu publikatsioonisarja taastamiseks ideoloogilise surve õhkkonnas toona siiski ei leidunud.

Alles 1991. aastal taastatud sari kujunes kauaaegse toimetaja Raimo Pullati käe all rahvusvaheliselt tunnustatud linnaajaloo väljaandeks, mida on tänaseks ilmunud 25 köidet. „Vanast Tallinnast” sai neil aastatel Eesti linnaajaloo keskne publikatsioon. Veelgi enam, „Vana Tallinn” on tänaseni jäänud Eestis ainsaks institutsiooniks, mis määratleb end linnaajaloo kaudu. Seda kõike kavatses kord aastas ilmuv väljaanne, mida alates sellest köitest toimetatakse taas Tallinna Linnaarhiivis, edaspidi jätkata.

Kui katsuda „Vana Tallinna” profiili kuidagi määratleda, siis joonistuvad siin välja kolm selget märksõna. Esiteks ajalugu. Kui seni on

„Vana Tallinna” jaoks piir ajaloo ja tänapäeva vahel kulgenud mööda Teist maailmasõda, siis edaspidi püüame ajalisi raame avardada. Ka nõukogude aeg on juba õige vana aeg, välja on kujunenud arvestatav seltskond sellele perioodile spetsialiseerunud ajaloolasi. Loomulikult on ajalooteaduses vahetegemine tänapäeva ja ajaloo vahel kokkuleppeline, kuid „Vana Tallinn” peaks seda piiri kindlalt tänapäevale lähemale tooma.

Teine märksõna „Vana Tallinna” jaoks on linn. „Vana Tallinn” oli, on ja jääb ajalooväljaandeks, kuid linnauuringutega tegelevad mitmed teisedki distsipliinid. Tänapäeva ajalooteadus ei ole mitte ainult pluralistlik, väga erinevaid lähenemisviise võimaldav, vaid ka üha suuremal määral interdistsiplinaarne. Nii püüab „Vana Tallinn” edaspidigi julgelt vaadata teistes distsipliinides toimuva suunas ja olla avatud ka teistele linnaga tegelevatele teadlastele, seda siiski niivõrd, kuivõrd nende teemapüstitus mineviku käsitlemist nõuab.

Kolmandaks Tallinn. Kuigi aastaraamatu pealkiri viitab just ja ainult Tallinnale, on „Vana Tallinn” seni tänuväärse kombel pööranud tähelepanu ka teistele linnadele, nii Eestis kui ka mujal maailmas. Fookus Tallinnale peab jääma, see ei välista aga artikleid teiste linnade kohta või muudel linnauurimise jaoks üldiselt olulistel teemadel. Eriti retsensioonide ja kroonika osas püüame silmad lahti hoida ja pilgu ka kaugusesse suunata.

Kes võiks olla „Vana Tallinna” lugeja? Esmalt muidugi oma kodulinna ajaloost huvituvad tänased tallinlased. „Vana Tallinna” jaoks on tähtsad kõrged teaduslikud standardid, artiklite eelretsenseerimine ja toimetuse rahvusvahelise kolleegiumi nõu. Samas ei saa ajaloo teaduslikkuse mõõdupuuks lugeda hermeetilisust, ainult pühendatutele arusaadavat teksti. Hea ajalugu on kirjutatud nii, et seda võib lugeda kogu haritud publik, mitte ainult oma eriala professionaalid. Loodame, et „Vanal Tallinnal” õnnestub neid eesmärke täita.

Juhan Kreem

ARTIKLID